

KOBİ'LERDE FİNANS YÖNETİMİ

Yrd.Doç.Dr. Mehmet APAN*, Yrd.Doç.Dr. Mehmet İSLAMOĞLU**

* Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, mapan@bartin.edu.tr

** Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, mislamoglu@bartin.edu.tr

Özet

KOBİ'ler, Türkiye'de faaliyet gösteren firmaların %99,90'nı oluşturmaktadır. Ayrıca istihdamdaki payı, yatırımlardaki payı, toplam katma değerdeki payı ve ihracattaki payı ile KOBİ'ler, ülke ekonomisi için önemli bir aktör haline gelmiştir. Buna karşın KOBİ'lerin toplam kredilerdeki payı ise gelişmiş ülkelere göre daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Türk Bankacılık sektörüne yabancıların girmesi ile artan rekabetle KOBİ'lere dönük kredi ve ürün çeşitliliğinde artış ile bankaların KOBİ'lere ilgisi artmaya başlamıştır. İSO yaptırılan 2013 yılı ekonomik durum tespit araştırmasına göre; işletmelerin %47,9'nun finansman sıkıntısı çektiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda 2013 yılı sonu itibariyle KOBİ'lerin bankalardan kullandıkları kredi payı %25,9 oranında gerçekleşmiştir. Bu iki sonuç, işletmelerde özellikle KOBİ'lerde finansman konusunun hala önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Finans, Finansal Yönetim, Kredilendirme.

FINANCIAL MANAGEMENT IN SMEs

Abstract

SMEs, 99.90% of the firms operating in Turkey. On the other hand the share of employment, investment as a percentage of the total value of the share and the share of exports and SMEs, has become an important player for the national economy. In contrast, the share of SMEs in total loans is lower compared to developed countries. Of foreigners to enter the Turkish banking sector to SMEs facing increasing competition and product diversity with an increase in loans to the SMEs has been increasing interest. ISO detection research commissioned in 2013 by the economic situation; business of 47.9% has been found that there is a shortage of funding. In this context, SMEs by the end of 2013, the loans from banks by 25.9% of the amount realized. These two results, especially in SMEs financing in enterprises is an important issue reveals.

Key Words: SME, Finance ,Financial Management, Lending.

1. Giriş

KOBİ'ler, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarından biridir. Bu açıdan KOBİ'ler, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesi açısından çok büyük öneme sahiptirler. Genel olarak KOBİ'ler, az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir. (Uludağ ve Serin, 1990, s. 14).

1.1.KOBİ Tanımı

Küçük bir bakkal veya büfe olarak tek kişi çalışanı olan işyerlerinden imalat sektörüne kadar birçok kuruluş küçük işletme olarak kabul edilmektedir. İşletme ölçeği için tanımlama yapmanın oldukça pratik nedenleri bulunmaktadır. Devlet desteği alabilmek, kredi avantajlarından yararlanabilmek, ilgili danışmanlık kuruluşlarından destek alabilmek ve sözleşmeler yapabilmek için firma ölçeğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte her tür işletmenin geliştirilmesi ve desteklenmesine yönelik politikaların belirlenmesinde de tanımlamalar büyük kolaylık sağlayacaktır (Koçel, 1993, s. 9).

KOBİ tanımı, ülkelere göre farklılaşmakta ve kullanılan kriterlere göre değişkenlik göstermektedir. Diğer yandan doğaları gereği bu işletmeler için kesin bir tanımlama yapmak olanaksızdır. Sanayileşme düzeyine, işletmelerin bağlı oldukları işkollarına ve üretim tekniklerine bağlı olarak ülkeler arasında, hatta aynı ülkenin farklı bölgeleri ve işkolları arasında KOBİ tanımlamaları değişebilmektedir (Karataş, 1991, s. 25). Bu tanımlama sürecinde dünya genelindeki 75 ülkede 50'den fazla farklı KOBİ tanımı bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de de birçok farklı KOBİ tanımı bulunmaktadır. KOBİ'lerin genel geçer bir tanımlarının olmayışı, değişen ekonomik koşullara göre işletmenin değişen konumuna bağlıdır (Özen, 2011, s. 3). Türkiye'de KOBİ tanımında bankalar ve devlet kurumları arasında bir uyum bulunmamaktadır. Her kurum kendi KOBİ tanımını yaparak kredilendirme ve destek programlarını uygulamaktadır.

1.2.Türkiye ve AB'nde KOBİ Tanımı

Türkiye'de KOBİ tanım karmaşasını ortadan kaldırmak ve KOBİ tanımını standardize edebilmek için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar ile mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler için yeni bir tanımlama yapılmıştır. Buna göre 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 1 milyon Türk Lirası'nı aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler, "mikro işletme" olarak tanımlanmıştır. Diğer yandan 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 8 milyon Türk Lirası'nı aşmayan işletmeler ise "küçük işletme" ve 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 40 milyon Türk Lirası'nı aşmayan işletmeler de "orta boy işletme" olarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2012, sayı. 28457). Böylece Türkiye KOBİ'nin tanımını, Avrupa Birliği'ndeki KOBİ tanımına paralel hale getirmiştir. Bu çerçevede çalışan sayısı, yıllık net satış hasılatı ve yıllık mali bilanço kriterleri KOBİ tanımlamasında yer alarak hem AB'nde hem de Türkiye'de ortak kriter haline gelmiştir. Bu ortak kriterlerle oluşturulan KOBİ tanımları, Türkiye ve AB için karşılaştırmalı olarak aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Türkiye’de ve AB’nde KOBİ Tanımları

	Tanım Kriteri	Mikro Ölçekli İşletme	Küçük Ölçekli İşletme	Orta Ölçekli İşletme
TÜRKİYE	Çalışan Sayısı	0-9 işçi	10-49 işçi	50-250 işçi
	Yıllık Net Satış Hasılatı	< 1 Milyon TL	< 8 Milyon TL	< 40 Milyon TL
	Yıllık Mali Bilançosu	< 1 Milyon TL	< 8 Milyon TL	< 40 Milyon TL
AB	Çalışan Sayısı	0-9 işçi	10-49 işçi	50-250 işçi
	Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 2 Milyon EURO	≤ 10 Milyon EURO	≤ 50 Milyon EURO
	Yıllık Mali Bilançosu	≤ 2 Milyon EURO	≤ 10 Milyon EURO	≤ 43 Milyon EURO

Kaynak: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2012/3834 Karar sayılı), 04.11.2012 tarih ve 28457 sayılı Resmi Gazete; http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_en.htm (Erişim:20.03.2012).

1.3.KOBİ’lerin Ülke Ekonomisindeki Yeri

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik yapı farklılıklarına rağmen bu ülkelerde KOBİ’lerin önemi hale devam etmektedir. Ekonomik krizin ardından yaşanan rekabet yoğunluğu ile üretim ve istihdamın büyük bölümünü oluşturan KOBİ’ler, esnek yapıları ile ekonomik hayatta aktif rol oynamaktadır. Diğer yandan KOBİ’ler buldukları ülke ekonomilerinde toplam işletme sayısı, istihdam düzeyi, toplam yatırımlardaki payı, üretim ile ihracat hacimleri ile önemli rol oynamaktadırlar. KOBİ’lerin ülke ekonomilerindeki yerinin karşılaştırılması olarak sunulduğu aşağıdaki tabloya göre Türkiye’deki işletmelerin %99,90’nu KOBİ’ler oluşturmaktadır. Diğer yandan Türkiye’de istihdamın %77,80’i KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Türkiye’de yatırımların %41,10’u KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Öte yandan Türkiye’nin ihracatının %59,60 KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir (Tuik, 2012, sayı. 13146). Bütün bunlara karşın Türkiye’de KOBİ’lerin toplam kredilerdeki payı ise %25,9 (2013 yılsonu) olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, bankalar tarafından KOBİ’lerin yeterince önemsenmediğini göstermektedir.

Tablo 2. KOBİ’lerin Ülke Ekonomilerinde Yeri Karşılaştırması

	ABD	Almanya	Hindistan	Japonya	İngiltere	G.Kore	Türkiye
Toplam İşletmelerdeki Payı (%)	97,20	98,80	98,60	99,40	96,00	98,80	99,90
İstihdamdaki Payı (%)	50,40	64,00	63,20	81,40	36,00	59,40	77,80
Yatırımlardaki Payı %	38,00	44,00	27,80	40,00	29,50	35,70	41,10
Toplam Katma Değerdeki Payı (%)	36,20	49,00	50,00	52,00	25,10	34,50	55,50
İhracattaki Payı %	32,00	31,10	40,00	38,00	22,20	20,20	59,60
Toplam Kredilerdeki Payı (%)	42,70	35,00	15,30	50,00	27,20	46,80	25,90

Kaynak: İdil Ö. KOÇ, Türk KOBİ'leri Bugünü ve Geleceği, İstanbul:Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti., 2008, s.4.; BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü(Aralık 2013), 6 Şubat 2014, s.21., TÜİK, Haber Bülteni, Sayı:13146, Tarih:19.10.2012.

1.4.KOBİ'lerin Finansman Yapı Sorunları

Ülke ekonomisinde lokomotif görev üslenen KOBİ'lerin üretim, örgütlenme, yönetim, istihdam, pazarlama, sermaye, sabit varlık, finansman yapısı vb. birçok kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Buna karşın KOBİ'lerin yapısal, yönetsel, teknolojik yetersizlik, düşük kapasiteli üretim, tedarik ve stoklama, yasal düzenlemelerde eksiklik, bürokratik engeller ve kalifiye işgücü yetersizliği gibi sorunlarının temelinde finansman sorunu yer almaktadır. Bu çerçevede KOBİ'lerin yaşadıkları finansman sorunlarının başında, özellikle kuruluş aşamasında karşılaşılan öz kaynak fonlarına dayalı finansman yapısı gelmektedir. Böylece KOBİ'lerin kaynak sorunu, büyüme ve teknolojik yeniliklere ayak uydurma, düşük kaliteli mal ve hizmet üretimi, kurumsallaşma ve markalaşma gibi problemlerin giderilmesine engel olmaktadır. Bu nedenle KOBİ'lerin dış finansman ihtiyacının önündeki engellerin kaldırılması ile bu tür işletmelerin ekonomik büyümeye katkısının artması sağlanabilecektir (Ayrıçay ve Kok, 2009, s. 110). KOBİ'lerin başarısızlık nedenleri arasında ilk sırada finansal sorunlar bulunmaktadır. Genel olarak işletmelerin %57'sinin kuruluştan itibaren 5 yıl içerisinde başarısız oldukları saptanmıştır. Özellikle KOBİ'lerin finansmanında büyük paya sahip olan satıcıların işletmelerin ilk 5 yılda batma ihtimalinin yüksek olması nedeniyle kredi açmak istemedikleri tespit edilmiştir (Ceylan ve Korkmaz, 2012, ss. 389-390). Ayrıca işletmelerin öz kaynak yetersizliği de başarısızlığın önemli bir nedenidir. Bu yüzden ilk beş yılı başarılı geçiren KOBİ'lerin daha sonraki yıllarda ekonomik şartlara uyum sağlayabildikleri ve piyasadaki diğer işletmelerle rekabet edebildikleri tespit edilmiştir (Müslümov, 2002, s. 21). Türkiye'de KOBİ'lerin sorunları konusunda yapılan çalışmalarda finansman sorunu, genel olarak ve çoğu zaman büyük farkla sorunlar listesinin başında yer almıştır (Müftüoğlu, 1998, s. 267).

1.4.1.Kredi Teminindeki Sorunlar

KOBİ'lerin genellikle sınırlı öz kaynaklarla kurulması nedeniyle bankacılık sisteminden borçlanma yoluyla gerçekleştirilen finansmanın önemini daha da artırmaktadır. Bu çerçevede bankalarca sağlanan kredilerin KOBİ'lerce yoğun ve etkin kullanımı hem KOBİ'lerin hayatta kalmalarını hem de ülkedeki sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması için oldukça önemlidir. Ancak banka kredisi kullanımının hayati önem taşımaya rağmen ülkemizdeki KOBİ'lerin kredilerden aldıkları pay oldukça düşük gerçekleşmiştir (Kutlu ve Demirci, 2007, s. 91). Ayrıca KOBİ'ler sınırlı sermaye ile çalışmalarından dolayı bankaların kredi için talep ettiği teminatları veremiyorlar. Ayrıca bu tür işletmelerin bilanço yapıları da genellikle bankaların isteklerine cevap verecek düzeyde değildir. Bu da güçlü bankaların finansal yapı gösteremeyen KOBİ'ler yerine büyük firmalarla çalışmayı tercih etmeleri sonucunu doğurmaktadır (Aras, 2001, s. 61). Bu olumsuz tablo KOBİ'lerin artan kredi riski neticesinde olması gerekenden daha yüksek faizlere maruz kalmasına neden olmaktadır. Diğer yandan bankalar, mümkün olduğunca düşük riskle çalışmak istemeleri yüzünden bazen talep edilen kredi için birkaç kat teminat talep edebilmektedirler. Ancak büyük işletmeler talep ettikleri kredi karşılığında varlıklarını teminat olarak gösterebilirken, küçük işletmelerde ise işletme

sahipleri genellikle şahsi mal varlıklarını teminat olarak vermektedir. Bu durum ekonomik hayatın kötüye gitmesi halinde küçük işletme sahibi için tüm mal varlığını kaybetme riskini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle küçük işletmelerin bankalardan kredi temin yoluyla finansman sağlamalarında çekimser davranmalarına sebep olmaktadır (Müftüoğlu, 1998, ss. 55-61).

1.4.2.Öz Kaynak Yetersizliği Sorunları

Bütün işletmelerin faaliyetlerini finanse etmek için kullanabileceği iki kaynak vardır. Bunlardan biri işletmenin öz kaynakları, diğeri ise bankalardan kredi olarak sağlayacağı yabancı kaynaktır. Ülkemizdeki KOBİ'lerin kredilerden aldığı pay %25,9 (2013 sonu) olduğu için yatırımlarda öz kaynak kullanımını zorunlu hale gelmektedir. İşletmeler kuruluş aşamasında daha çok öz kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca işletmeler kısa vadeli finansal yükümlülüklerini karşılamada işletme sermayesine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu da işletme bilançosunun aktifinde yer alan dönen varlıkların bilanço pasifinde yer alan kısa vadeli yükümlülükleri karşılaması ile oluşmaktadır. Bu çerçevede KOBİ'lerin büyük ölçekli firmalara göre daha fazla likidite sorunu yaşaması, kar ve nakit akımlarında önemli dalgalanmalar görülmesi ve büyük ölçüde kısa vadeli kaynaklara başvurması nedeniyle işletme sermayesi önemli hale gelmektedir (Yücel, 2001, s. 1).

1.4.3.Sermaye Piyasasından Kaynak Sağlamadaki Sorunlar

İşletmeler, ihtiyaç duydukları fonları öncelikli olarak kendi ortaklarından öz kaynak olarak temin ederler. İşletme faaliyetlerini geliştirmek ve yeni yatırım alanlarına girmeyi hedeflediğinde halka arz ve tahvil gibi fon kaynaklarından faydalanabilmesi mümkündür. Son yıllarda şirketlerin halka arzı için SPK(Sermaye Piyasası Kurulu) ve BİST-Borsa İstanbul tarafından “Halka Arz” kampanyası yapılmıştır. İlgili kurumların bu çabalarına rağmen KOBİ'lerin halka arz için isteksiz davranma nedenleri şunlardır (Erkan ve Topal, 2001, ss. 18-21).

- KOBİ'lerin genellikle şahıs veya aile şirketleri olması ve sahip kişi veya ailenin yönetim gücünü kaybetme endişesi
- KOBİ'ler için “Halka Arz” işleminin maliyetli olması
- Ülkemizdeki KOBİ'lerin çok küçük olmaları
- KOBİ'lerin organizasyon yapıları ve muhasebe sistemlerinin yetersiz olması
- KOBİ'lerin kayıt dışı kalma eğilimleri

1.4.4.Finansal Yönetim Organizasyonu Sorunları

İşletmeler arasında şahıs işletmelerinde finansman yönetimi sahip kişi tarafından yapılmaktadır. Orta düzeydeki işletmelerde ise finansman yönetimi, Muhasebe Yöneticisi tarafından yerine getirilmektedir. Buna karşın büyük işletmelerde finansman fonksiyonu ayrı bir departman olarak örgütlenmiş ve stratejik finansal kararlar, şirket üst yönetimi ile departman yöneticilerinin katılımı oluşan komiteler tarafından yerine getirilmektedir. Artan rekabetin getirdiği fırsatlardan faydalanabilecek olan KOBİ'lerin çoğunda ayrı bir finansman

bölümü bulunmamaktadır. Ayrıca KOBİ sahiplerinin finansman konusunda uzman personel çalıştırmaması da finansal yönetim yetersizliği olarak bilinmektedir. Böylece KOBİ'ler, finansal piyasalardan sağlayabilecekleri ucuz maliyetli fonları bulmada ve şirketin fon ihtiyacı ile finansal yükümlülüklerini yönetmede yetersiz kalmaktadır.

1.4.5. Alternatif Finansman Araçlarına Erişim Sorunları

KOBİ'lerin karlılık düzeylerinin düşük olması, finansman için öz kaynaklarının yeterli olmaması ve oto finansman imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle alternatif finansman kaynaklarını kullanmalarını gerektirmektedir. Bu kapsamda bütün işletmelerin Senet Karşılığı Kredi, Factoring, Leasing, Forfaiting, İhracat Kredi Sigortası gibi finansal tekniklerin kullanması gerekir (Çonkar ve Kurt, 2001, ss. 107-110). KOBİ'lerin yeterli düzeyde olmadıkları İSO (İstanbul Sanayi Odası) tarafından 2013 yılında yaptırılan "Ekonomik Durum Tespit Anket Sonuçları" araştırmasında işyerlerinin finansman kaynak kullanım dağılımları şu şekildedir.

Tablo 3. KOBİ'lerin Finansman Kaynak Kullanım Düzeyleri

Finansman Kaynakları	Küçük Ölçekli İşletme	Orta Ölçekli İşletme	Büyük Ölçekli İşletme
Ticari Bankalar	70,4	76,7	80,2
Özkaynak	66,9	65,2	69,5
Eximbank	8,5	24,8	40,5
Leasing	14,1	20,0	25,2
Factoring	10,2	7,6	19,1
Yatırım ve Kalkınma Bankaları	6,3	11,9	12,2
Yurtdışı Finans Kuruluşları	0,4	1,9	14,5
Diğer	2,8	2,4	3,8

Kaynak: İSO, Ekonomik Durum Tespit Anketi Sonuçları 2013-1, Ağustos 2013, s.57.

2. KOBİ FİNANSMANI

KOBİ'lerin yatırımlarını ve cari dönem faaliyetlerinden doğan finansal yükümlülüklerini (işletme sermayesi) finanse etmek için ihtiyaç duyduğu kaynağı, para veya sermaye piyasalarından sağlanmasına KOBİ Finansmanı denir. Bu tanıma kapsamında işletmeler ihtiyaç duydukları fonları, öz kaynaklarından karşılayabildikleri gibi işletme dışından yani yabancı kaynaklardan da temin edebilirler (Yüksel, 2011, s. 18).

Öz kaynak: İşletme sahibinin ve ortaklarının mal varlığı ile işletmenin dönem sonunda oluşturduğu faaliyet kârından oluşmaktadır. İşletmeler genellikle ilk kurulma aşamasında kendi öz kaynaklarını kullanırlar. Buna karşın büyüme ve gelişme dönemlerinde bu

kaynaklar, büyümeyi finanse etmede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle işletmeler, dışarıdan finansmana yani yabancı kaynağa ihtiyaç duymaktadırlar.

Yabancı Kaynaklar: İşletmelerin kullanabilecekleri yabancı kaynaklar; satıcı kredisi, banka, finansal kiralama, factoring, girişim sermayesi gibi yurtiçi ve yurtdışı finansal kurumlar ile sermaye piyasalarından oluşmaktadır. İşletmeler, yabancı kaynaklardan hem borçlanma yoluyla fon sağlarken hem de sermaye artırımını şeklinde kaynak temin edebilmektedir. KOBİ'lerin finansal kurumlar dışında yeni ortaklar veya satıcı kredilerini kullanarak yabancı kaynak temin edebilirler.

2.1.KOBİ Finansman Kaynakları

2.1.1.Bankalar

Bankalar, tasarruf sahiplerinde topladıkları fonları kredi olarak fon ihtiyacı olan kişi, firma veya kurumlara teminat karşılığında veren aracı finansal kuruluşlardır. İşletmenin kredi talebiyle başlayan bankaların kredilendirme süreci, sırasıyla işletmenin mali tabloların analizi ve istihbarat toplama, işletmenin kredi değerliliğinin ölçülmesi ve kredinin şartlarının belirlenerek teminatlandırmaya ilişkin işlemlerin tamamlanması ile son bulmaktadır. Kredi değerliliğinin ölçülmesinde, genellikle işletmenin gelir yaratma kapasitesi, geçmiş kredi ve çek, senet ödeme bilgileri, sermayesinin yeterliliği ve etkin kullanımı, işletme sahibinin itibarı, ödeme ahlakı, deneyimi, geçmiş performansı, teminat çeşidi ve miktarı ile ülkenin ve sektörün içinde bulunduğu ekonomik koşullar dikkate alınmaktadır. Büyük işletmelerin kredilendirilmesinde mali tablo ve proje analizleri yapılabilirken, KOBİ'lerin çoğunlukla sağlıklı mali tablolara sahip olmaması ve KOBİ'lere ilişkin bilgi edinmedeki zorluklar nedeniyle, işletmenin ve işletme sahibinin geçmiş kredi, çek ve senet ödeme bilgileri, teminat çeşidi ve tutarı, bankayla olan ilişkisi gibi bilgiler daha önemli hale gelmektedir. Bu durum, kârlı projesi olan ancak ölçek ve teminat açısından yetersiz olan veya yeni kurulmuş, daha önce kredi kullanmamış bazı işletmelerin kredi alamaması sonucunu doğurabilmektedir (Berk, 2001, ss. 80-81).

2.1.2.Girişim Sermayesi

Gelişme potansiyeli olan KOBİ'lerin kurulması ve büyümesi için yapılan yatırımlar uzun vadeli. Bu çerçevede girişim sermayesi yatırımcıları, yatırım yaptıkları KOBİ'lerin yönetiminde görev almaktadırlar. Bu KOBİ'lere yatırım yapan yatırımcı, genellikle 2-4 yıl arasında ortaklığa devam etmektedir. Bu süre sonunda genellikle yatırımcı, KOBİ'deki ortaklık paylarını ya borsada satmakta ya da başka bir yatırımcı firmaya satmaktadırlar. Böylece gelişme potansiyeli olan KOBİ'ler, girişim sermayesi yatırımcılarının risk almaları, teminat talep etmemeleri, orta ve uzun vadeli yatırım yapmaları ve işletmeye yönetim danışmanlığı yapmaları gibi özellikleri ile banka kredilerine göre daha avantajlı bir finansman aracı elde etmiş olmaktadır. Girişim sermayesi şirketleri için KOBİ ortaklığından ayrılma konusu, sermaye piyasalarının yeterince gelişmemiş olduğu çoğu gelişmekte ülkede girişim sermayesi sisteminin gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Girişim sermayesi yatırımcıları, üstlendikleri riskin fazla olmasına rağmen beklenen getirilerinin de yüksek olması yüzünden yüksek teknoloji firmalarına yatırım yapmayı daha fazla tercih etmektedir. Bu çerçevede 2000-2003 yılları arasında OECD ülkelerinde yapılan toplam girişim sermayesi yatırımlarının

yaklaşık yüzde 50'sinin ileri teknoloji sektörlerindeki firmalara yapıldığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada OECD ülkeleri arasında Kanada, İrlanda, ABD ve Danimarka'nın en yüksek paya sahip olduğu ortaya konmuştur (Yüksel, 2001, s. 19).

2.1.3.Factoring

Factoring, ekonomik hayatta vadeli satış yapan işletmelerin, mal ve hizmet satışlarından doğan alacak haklarını faktör adı verilen bir finansman kuruluşuna satması ile işletme sermayesi sağlandığı bir finansman tekniğidir (Berk, 2003, s. 239). Factoring işlemi, genellikle 1-6 ay vadeli alacaklar için kullanılan kısa vadeli finansman kaynağıdır. Factoring işleminde satıcıya alacaklarının %80'i peşin ödenerek işletme finanse edilmektedir. Böylece işletme, alacaklarını tahsil için ayrıca bir çaba içene girmemektedir. Bu işlemde satıcı firma, alıcıya malları gönderdikten sonra faturayı factoring şirketine gönderir. Alacağın vadesi dolduğunda ise kalan %20 alacak içinden faiz ve komisyon giderleri düşülerek bakiye satıcıya factoring kurumunca ödenir (Çonkar ve Kurt, 2001, ss. 110-111).

2.1.4.Finansal Kiralama

Finansal kiralama, Büyümekte olan işletmelerin yatırımlarını gerçekleştirebilmek için orta ve uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılayabilecekleri bir finansman yöntemidir. Bu çerçevede bir yatırım malının, mülkiyetinin finansal kiralama şirketinde kalmak üzere belirlenen kiralara karşılığında kullanılması hakkının kiracıya verilmesi, bu işlem için akdedilen sözleşmedeki değer üzerinden sözleşme süresi boyunca mülkiyetin kiracıya devredilmesine finansal kiralama denir. Sözleşme vadesi boyunca malın bakım-onarım ve sigorta primlerinin ödenmesinden kiracı sorumlu tutulmaktadır (Kaya, 2013, s. 77). Bu finansman yöntemi; makine, araç gibi taşınır malların yanı sıra sabit varlıklar olarak nitelendirilen gayrimenkuller için de uygulanabilmektedir. Dünyada finansal kiralama uygulamalarının ilk olarak 1930'lu yıllarda ABD'de ortaya çıktığı, 1950'li yıllarda bankaların tabi olduğu sıkı kurallara gereği bankalardan kredi alamayan KOBİ'lere sağlanan bir finansman yöntemi olarak ABD'de yaygınlaşmıştır. Finansal kiralama yöntemi, 1960 yılından itibaren Batı Avrupa ve Japonya'da geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde ise bu yöntem, 1975 yılından itibaren uluslararası finans kuruluşlarının öncülüğünde uygulama alanı bulmuştur (Yüksel, 2011, ss. 19-20).

2.1.5.Melek Yatırımcı

Melek yatırım, kuruluş aşamasından olan işletmelere kar elde etmek amacıyla kaynak sağlayan bir finansman yöntemidir. Bu yöntemde yatırım yapan kişiye melek yatırımcı denir. Bu finansman yöntemi, ülkemizde yeni yeni gelişme göstermektedir. KOBİ'lerin kurumsallaşma düzeylerinin yetersizliği ile öz kaynak sıkıntısını gidermede bir kaynak sağlama aracı olan iyi bir finansman tekniğidir. Melek yatırımcılar, finansman sağladıkları işletmeleri yönetimin aktif olarak görev almaktadırlar. Bu finansman yönteminde AB'nde proje başına 25-250 bin Avro, ABD'de ise 10-500 bin USD arasındaki yatırımlara destek sağlanmıştır. Bu finansman yöntemi; medikal, biyoteknoloji ve yazılım sektörlerine kaynak sağladığı tespit edilmiştir (Ertuğrul, 2011, s. 55).

2.1.6.KOBİ Borsası

KOBİ Borsası, Ülke ekonomileri açısından gelişme ve büyüme potansiyeli olan KOBİ'lerin sermaye piyasalarından fon elde etmesi için kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır. Bu çerçevede KOBİ'ler, ana borsada işlem gören şirketlere göre riskli olmaları yüzünden ana borsa içinde ayrı bir pazar olarak veya ayrı bir tüzel yapı şeklinde işlem görmektedirler. KOBİ borsaları, ana borsaya göre daha esnek kotasyon koşullarını içermektedir. Ana borsa içinde kurulan KOBİ borsası örnekleri arasında işlem gören şirket sayısı ve piyasa değeri açısından İngiltere'deki AIM (Alternatif Investment Market-Alternatif Yatırım Pazarı) ve Güney Kore'deki KOSDAQ öne çıkmaktadır. Diğer yandan ayrı bir borsa olarak örgütlenen KOBİ borsaları arasında en başarılı örnek, Amerika'daki NASDAQ'dır. Bu olumlu uygulamaların varlığına karşılık KOBİ Borsası niteliği gösteren Romanya'daki RASDAQ, Almanya'daki NASDAQ, Malezya'daki MASDAQ ve Japonya'daki NASDAQ uygulamaları başarısız olmuştur (Yüksel, 2011, s. 20).

3. Sonuç

İşletmelerin finansman ihtiyaçlarını sağladıkları kaynak ve araçlar bir taraftan işletme ve işletme sahiplerinin niteliklerine ve tercihlerine göre belirlenirken, diğer taraftan erişilebilir kaynaklara bağlı olarak farklılık göstermektedir. Dolayısıyla finansman türü ve kaynağının belirlenmesinde, işletme sahipliğini ve kontrolünü paylaşım paylaşımına gibi işletme içi faktörlerin yanı sıra kredi, girişim sermayesi benzeri finansal araçların olup olmaması gibi işletme dışı faktörler de etkili olmaktadır.

İSO Ekonomik Durum Tespit Anketi Sonuçları 2013-01'e göre Türkiye'de işletmelerin yapısal bir sorunu olarak kaynak yetersizliği öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu çerçevede araştırmaya katılan işletmelerin borçlanmaya bağımlı bir yapı sergilediği tespit edilmiştir. Ülkemizdeki KOBİ'lerin sermaye piyasalarından sınırlı düzeyde yararlandığı halka arz seviyeleri göstermektedir. Bu çerçevede AB ülkeleri ve ABD'deki işletmelere göre Türk işletmelerinin borçlanma yapıları farklılık göstermektedir. Ekonomik hayatta işletmelerin üretim ve satış faaliyetleri, talep ve finansman imkanları yaşanan ekonomik konjonktür ile pozitif bir ilişki içindedir. Bu çalışmaya katılan işletmelerin %47,9'u finansman sıkıntısı yaşadıklarını belirtirken, işletmelerin %52,1'i finansmanla ilgili bir sıkıntılarının olmadığını belirtmişlerdir. Ancak geçmiş dönem bulguları, işletmelerin ölçek büyüklüğü ile finansman sorunları arasında ters bir ilişkinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. İşletmelerin büyüklüğü ve kurumsallığı, kaynak yapılarının daha sağlam olması gerektiği sonucuna götürmektedir. Bu çerçevede ölçek büyüklüğünün artması, doğal olarak kaynak imkanlarının artmasına da yol açabilecektir. Bu araştırma ile hala finansman sıkıntısının Türkiye'nin ilk 500 şirketinin kayıtlı olduğu İSO üyeleri açısından önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu husus Türkiye'deki işletmelerin çoğunluğunun KOBİ formunda olması nedeniyle finansman yönetiminin önemini tekrar gündeme getirmektedir. Bu kapsamda gelişme potansiyeline sahip KOBİ'lerin finansman kaynaklarına erişimi sağlanabilecek kurumsal yapının oluşturulması, ekonomik kalkınma ve istihdama olumlu katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ARAS, Güler(2001), “KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli”, 1.Orta Anadolu Kongresi, KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunlar, Nevşehir.

AYRIÇAY, Yücel ve Dündar KÖK(2009), “KOBİ’lerin Finansmanında Kredi Kullanım Düzeyini Etkileyen Faktörler: Kahramanmaraş Örneği”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, Sayı:11.

BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Aralık 2013, 6 Şubat 2014.

BERK, Niyazi(2001), Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, İstanbul:Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 3.Baskı.

BERK, Niyazi(2003), Finansal Yönetim, İstanbul:Türkmen Kitabevi, 7.Baskı.

CEYLAN, Ali ve Turhan KORKMAZ(2012), İşletmelerde Finansal Yönetim, Bursa:Ekin Basın Yayın Dağıtım, Gözden Geçirilmiş 12.Basım.

ÇONKAR, Kemalettin ve Ali Fuat KURT(2001), “Kayseri’deki Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Factoring’den Yararlanmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, 1.Orta Anadolu Kongresi, KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunlar, Nevşehir.

ERKAN, Mehmet ve Yusuf TOPAL(2001), “KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Finansmanı ve İMKB’deki KOBİ’lerle İlgili Bir Ampirik Çalışma”, 1.Orta Anadolu Kongresi, KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunlar, Nevşehir.

ERTUĞRUL, Ayşegül(2011), “Yenilikçi Küçük İşletmelerin Finansmanı:Türkiye Uygulaması”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, SBE, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul).

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_en.htm (Erişim:20.03.2012).

İSO, Ekonomik Durum Tespit Anketi Sonuçları 2013-1, Ağustos 2013.

KARATAŞ, Süleyman(1991), Sanayileşme Sürecinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, İstanbul:Veli Yayınları.

KAYA, Ferudun(2013), Uluslararası Finansman,İstanbul:Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2.Baskı.

KOÇ, İdil Ö.(2008), Türk KOBİ'leri Bugünü ve Geleceği, İstanbul:Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti.

KOÇEL, Tamer(1993), İşletme Yöneticiliği: Yönetici Geliştirme, Organizasyon ve Davranışı. 3.Baskı, İstanbul:Beta Yayınevi.

KUTLU, Hüseyin Ali ve N.Savaş DEMİRCİ(2007), “KOBİ’lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri”, 4.KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0OCDgQFjAC&url=http%3A%2F%2Fabs.kafkas.edu.tr%2Fupload%2F380%2Ffinansal_sorunlar.pdf&ei=khR5U4-UCey07QaWnoDgCg&usg=AFQjCNG18BZMO5529GzjVBXvza7sL4Kx0A&bvm=bv.66917471,d.bGE (Erişim:18.11.2013)

MÜFTÜOĞLU, Tamer(1998), Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Ankara:Turhan Kitabevi, 4. Baskı.

MÜSLÜMOV, Alövsat(2002), 21.Yüzyılda Türkiye’de KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri, İstanbul:Literatür Yayıncılık, <http://www.muslumov.com/wp-content/uploads/2012/07/SME-Kitap-Literatur-K%C4%B1tabevi-2002.pdf> (Erişim:05.02.2013)

ÖZEN, Halit(2011), “KOBİ’lerin Kaynak İhtiyaçları ve Uluslararası Finansal Piyasalardan Yararlanma İmkanları”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı, Ankara)

Resmi Gazete, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (04.11.2012 tarih ve 28457 sayı).

TÜİK, Haber Bülteni, Sayı:13146, Tarih:19.10.2012.

ULUDAĞ, İlhan ve Vildan SERİN(1990), Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, İstanbul:İTO Yayınları, No:1990-25.

YÜCEL, Tülay(2001), “KOBİ’lerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları”, 1.Orta Anadolu Kongresi, KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunlar, Nevşehir.

YÜKSEL, Aycan(2011), “Türkiye’de KOBİ’lerin Banka Kredilerine Erişimi”, (Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara).